

1979-12-20

11.392-3213-78

STATENS HISTORISKA MUSEER
Dir. Ark.

0046 80-01-03

STATENS HISTORISKA
MUSEER

Byggnadsminnesförklaring enligt lagen om byggnadsminnen av Wea kaptensgård, Ekenäs 5:18, Släps socken, Särö, Kungsbacka kommun, Hallands län

Fråga har väckts om att förklara Wea kaptensgård jämte två tillhörande byggnader på fastigheten Ekenäs 5:18, Släps socken, Kungsbacka kommun för byggnadsminne. Underrättelse därom har skett genom skrivelse den 5 april 1977 till in-skrivningsmyndigheten vid Varbergs tingsrätt. Därjämte har förslag till skyddsföreskrifter upprättats.

Fastighetens ägare, Göran Richert, Wea, Särö har i yttrande förklarat sig inte ha något att erinra mot en byggnadsminnesförklaring. Han har också godkänt de föreslagna skyddsföreskrifterna.

Byggnadsnämnden i Kungsbacka kommun har yttrat sig i ärendet varjämte samråd skett med riksantikvarieämbetet.

Wea kaptensgård synes bevara egenarten hos gången tids byggnadsskick och är med hänsyn härtill att anse som synnerligen märklig. Manbyggnaden utgöres av en s k kaptensgård, vars äldsta delar kan dateras till 1700-talets andra hälft. Under 1830-talet har övervåningen tillkommit, då byggnaden omvandlades i nyklassicistisk anda och fick sin nuvarande empireutformning. Ett under 1800-talets slut uppfört trapphus i anslutning till byggnadens nordöstra gavel har med länsstyrelsens godkännande borttagits 1978. Till anläggningen hör även en s k drängstuga från 1700-talet samt en ekonomibyggnad på kaptensgårdens baksida, vilka symmetriskt flankerar manbyggnaden såsom flyglar. Hela fastigheten ingår i byggnadsminnesförklaringen.

På grund härav och med beaktande av vad i övrigt förekommit i ärendet förklarar länsstyrelsen, med stöd av 1 § lagen om byggnadsminnen Wea kaptensgård jämte dess två tillhörande byggnader för byggnadsminne.

1979-12-20

11.392-3213-78

I samband därmed meddelar länsstyrelsen, jämlikt 2 § nämnda lag, följande skyddsföreskrifter:

1. Manbyggnaden med tillhörande ekonomibyggnader, på bifogade karta markerade med A, B resp C får inte rivas, flyttas eller ändras på sätt som avsevärt påverkar deras yttre utseende.
2. Mangårdsbyggnaden får inte ändras på sätt som medför ändring i befintlig rumsindelning eller berör konstruktionen av dess bärande delar.
3. Byggnaderna A, B och C skall ägnas för deras bestånd erforderligt underhåll. Vård och underhållsarbete som berör de delar av byggnaderna som är skyddade skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte förvanskas.
4. Det område kring byggnaderna som avgränsats med särskild markering på karta tillhörande dessa föreskrifter skall hållas i sådant skick, att byggnadens utseende och karaktär inte förvanskas.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar ifråga om underhållet av byggnader och vården av det kringliggande området.

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelade skyddsföreskrifter finnes nödvändigt för att byggnaderna skall vara till nytta eller om sådan ändring eljest kan anses påkallad av särskilda skäl, kan länsstyrelsen enligt 3 § lagen om byggnadsminnen meddela tillstånd härtill.

Länsstyrelsen erinrar dessutom om följande bestämmelser i byggnadsstadgan:

50 §. Byggnad skall underhållas så, att hållfastheten icke äventyras samt brandfara, sanitär olägenhet eller vanprydnad icke uppkommer.

53 § 1 mom första punkten. Tomtskall, vare sig den tagits i anspråk för sitt ändamål eller icke, hållas i vårdat skick.

Enligt 14 § lagen om byggnadsminnen länder detta beslut till efterrättelse utan hinder av förd klagan.

./. Besvärshänvisning, kammarrätten, enligt bilaga.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet

1979-12-20

11.392-3213-78

deltog landshövdingen jämte ledamöterna Sten Persson, Lars Ekelund, Sten Johansson, Sture Jansson, Ulla Björk, Evald Karlsson, Inge Pettersson, Rolf Kenneryd, Sven Fritzon, Allan Hydén, Erik Malmfors, Sven-Eric Lorentzon, Arne Remgård samt tjänstgörande suppleanten Eivor Franzen.

I den slutliga handläggningen deltog även tfj länsråd Åke Andrén, tf länsarkitekt Jan Stenklint och länsantikvarie Lennart Lundborg, föredragande.

Johannes Antonsson
Johannes Antonsson

Lennart Lundborg
Lennart Lundborg

Bilaga

Karta och beskrivning

Kopia

Inskrivningsmyndigheten vid Varbergs tingsrätt, Vallgatan 43,
432 00 Varberg (med bevis härom)

Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer, Box 5405,
114 84 Stockholm

Landsantikvarien, Box 2073, 300 02 Halmstad

Nordiska museet, 119 21 Stockholm

Byggnadsnämnden i Kungsbacka kommun, Stadshuset, 434 00 Kungs-
backa

Kulturnämnden i Kungsbacka kommun, Stadshuset, 434 00 Kungs-
backa

Planenheten

Länsantikvarien

Juridiska enheten

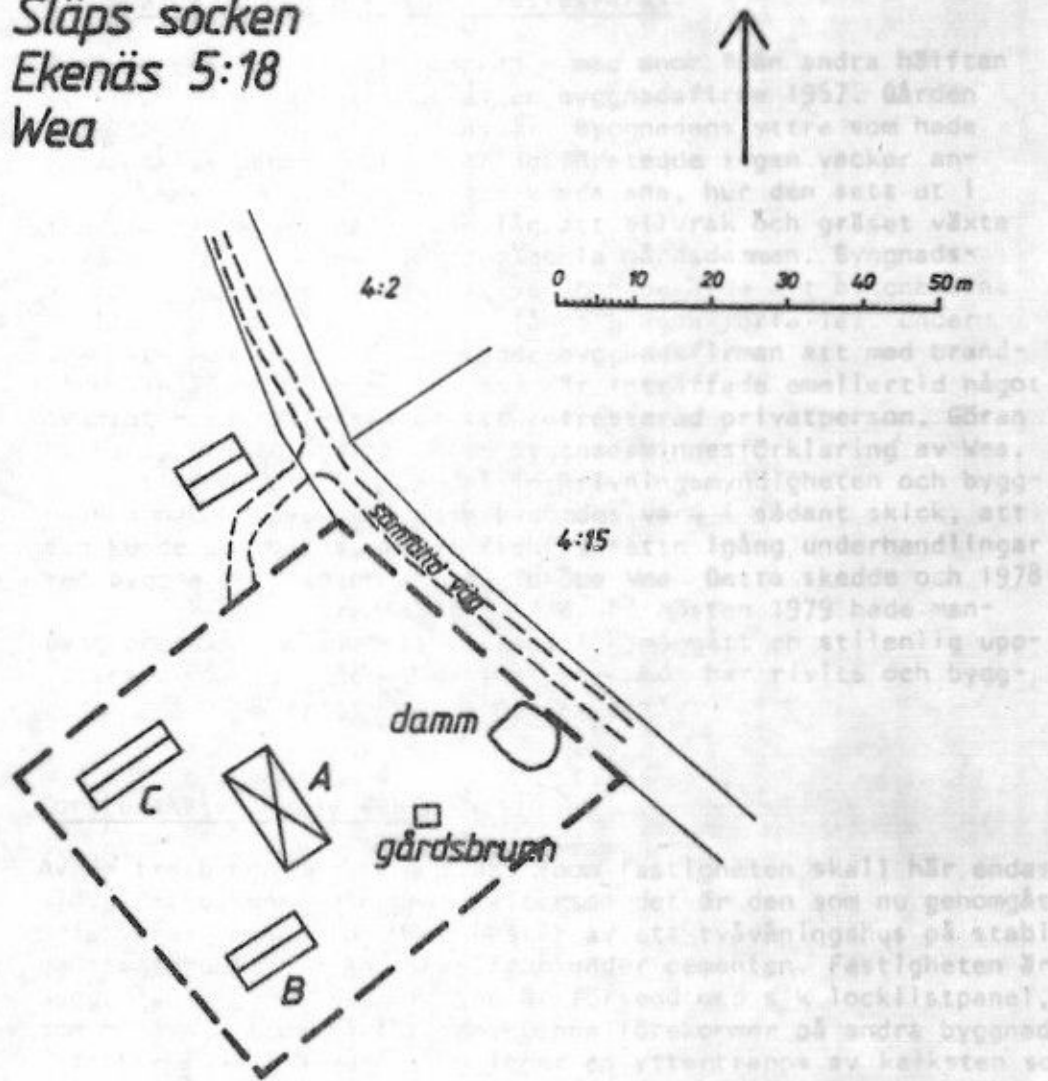
Akten

Bestyrkes

P Britt Marie Skoglund

AKC/

Halland
Släps socken
Ekenäs 5:18
Wea

----- gräns för byggnadsminne

A manbyggnad

B drängstuga och brygghus

C magasin, vedbod, hönshus, "pigkammare", TC

Hur Wea kaptensgård kom att restaureras.

Wea kaptensgård i Släps socken - med anor från andra hälften av 1700-talet förvärvades av en byggnadsfirma 1967. Gården stod därefter öde ett tiotal år. Byggnadens yttre som hade förvanskats genom modernisering företedde ingen vacker anblick, även om den initierade kunde ana, hur den sett ut i sin prakts dagar. På gården låg ett bilvrak och gräset växte vildvuxet högt och skylde den gamla gårdsdammen. Byggnadsnämnden kontaktade länsstyrelsen och begärde att byggnaderna skulle rivas på grund av det långt gångna förfallet. Under ärendets handläggning övervägde byggnadsfirman att med brandkårens hjälp bränna ner husen. Här inträffade emellertid något oväntat - en kulturhistoriskt intresserad privatperson, Göran Richert, väckte frågan om en byggnadsminnesförklaring av Wea. Länsantikvarien tillskrev då inskrivningsmyndigheten och byggnadsnämnden. Huvudbyggnaden bedömdes vara i sådant skick, att den kunde upprustas. Göran Richert satte igång underhandlingar med byggnadsfirman om att få inköpa Wea. Detta skedde och 1978 igångsattes restaureringsarbetena. På hösten 1979 hade manbyggnaden på ett pietetsfullt sätt genomgått en stilenlig upprustning. Ett sekundärt uppfört trapphus har rivits och byggnaden har nu återfått sin empirekaraktär.

Kort beskrivning av Wea

Av de tre byggnader, som finns inom fastigheten skall här endast själva manbyggnaden nämnas, eftersom det är den som nu genomgått omfattande renovering. Den består av ett tvåvåningshus på stabil gråstensgrund, som knackats fram under cementen. Fastigheten är byggd av liggande timmer. Den är försedd med s k locklistpanel, som målats i ljusgrå färgton. Denna förekommer på andra byggnader i trakten. Till huvudentrén leder en yttertrappa av kalksten som har ett gjutet räcke dekorerat med präktiga pinjekottar, vilket torde härröra från slutet av 1700-talet.

Byggnaden är uppförd i olika etapper. Andra våningen tillkom 1836 i samband med laga skiftet. Det nu rivna trapphuset av tornmodell uppfördes i slutet av 1800-talet. Vid den sista restaureringen har vissa omdisponeringar och moderniseringar skett invändigt bland annat för att göra byggnaden mer ändamålsenlig som bostad. Det gäller bland annat kök ___- och badutrymmena.

Vad interiören beträffar kan ur kulturhistorisk synpunkt nämnas en vacker kakelugn i salen i bottenvåningen. Den är dekorerad med barockstjärnor. Enligt muntlig tradition skall den ha tillverkats i Falkenberg.

Efter restaureringen har Wea återfått karaktären kaptensgård. I den delvis karga nordhalländska byggen har sjöfarten framstått som ett nödvändigt komplement till jordbruket. Utan denna kombination hade inte dessa kaptensgårdar kunnat komma till stånd.

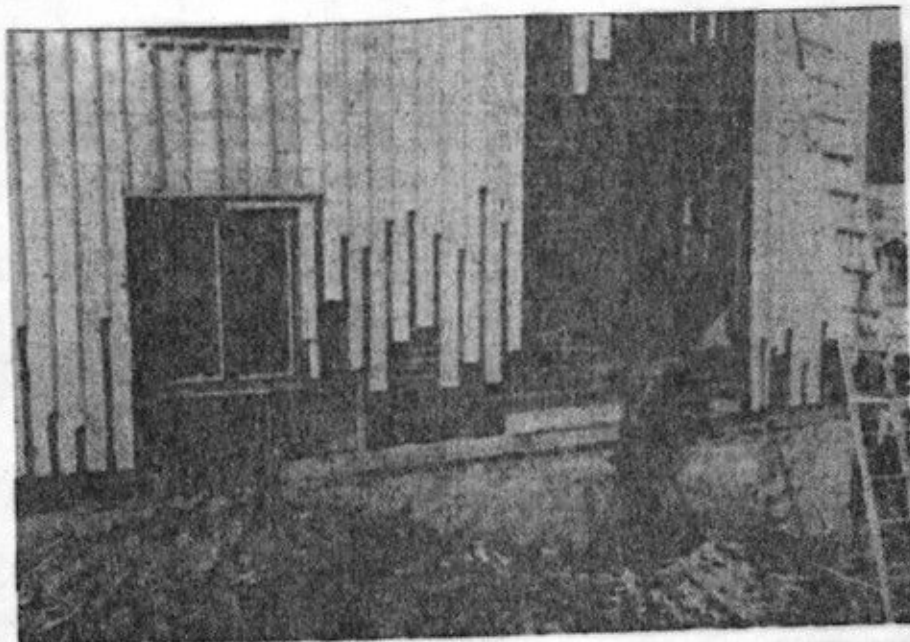
Tilläggas bör slutligen, att det finns en lummig växtlighet omkring byggnaderna. Förutom fruktträd framträder bokar och ett vårdträd, det sistnämnda i form av en stor hästkastanj, planterad 1899.

Brännvinstillverkning på Wea

Enligt gamla dokument lär det ha förekommit brännvinstillverkning i stor skala på Wea under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet. Enligt en muntlig tradition skall källarummen ha varit den plats, där smuggelgoods förvarats.

Något om materialanvändningen i samband med renoveringen av Wea

Vid renoveringen av Wea har gamla profiler och material använts i stor utsträckning. Sålunda har glas från rivningshus kommit väl till pass. Tre fjärdedelar av takteglet är kvar av det gamla, under det att det utbytta är hämtat från de nu rivna uthusen vid Stora Lyngås. Kalkbruket i grunden är blandat på gammalt vis, d v s med kalk och sand. Både ut- och invändigt har huset målats med linoljefärg. Tapeterna som satts upp har mönster efter gamla förlagor. Dylika har i stor utsträckning nytryckts under senare år bl a genom riksantikvarieämbetets försorg.

Arbetsbild från renoveringen av Wea. Observera rötskador i det liggande timret, södergaveln. Foto Göran Richert 1979.

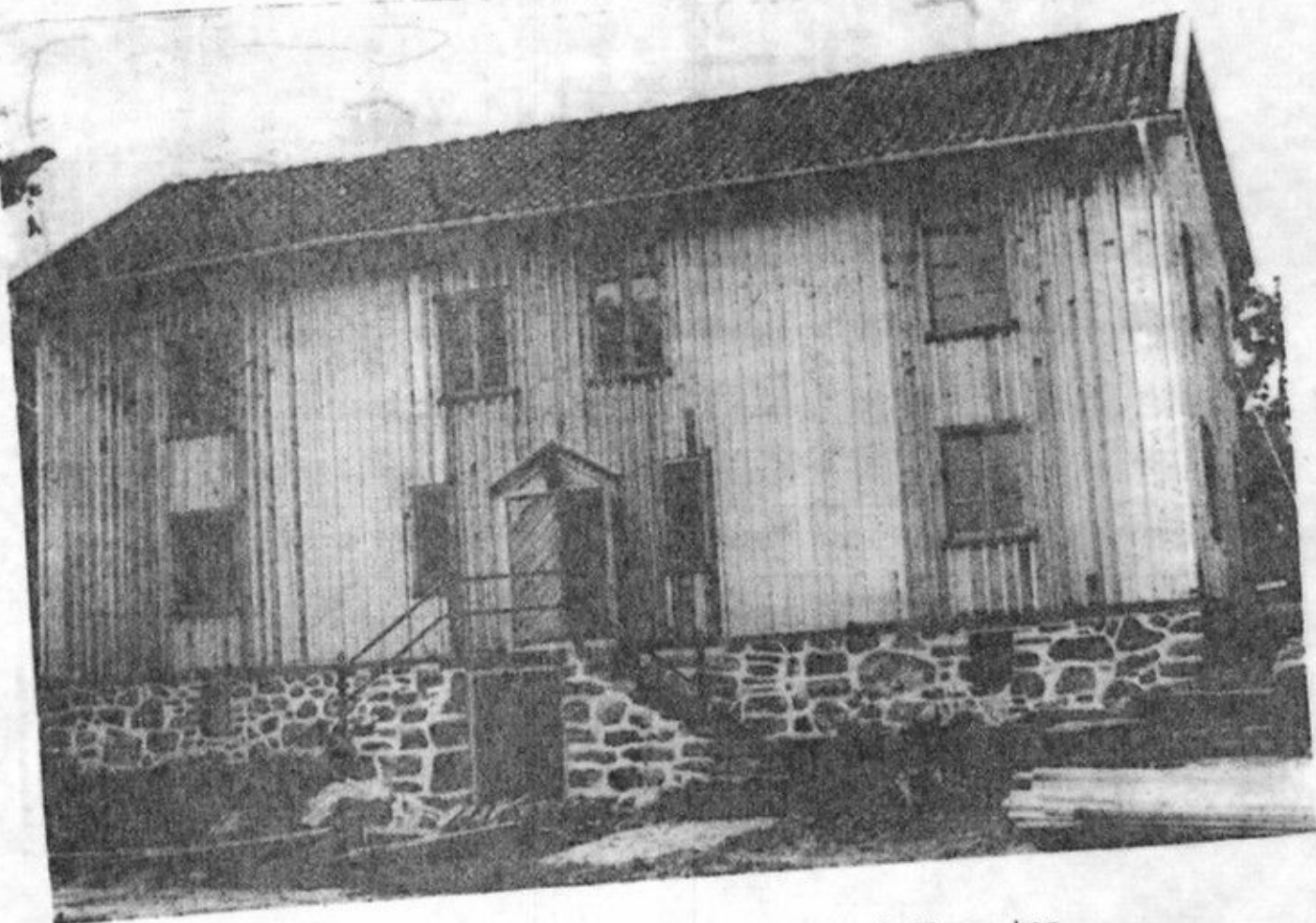
ÄGAREFÖRTECKNING

Slutet 1500-talet	Bonden Alf Anderson
1630	Bonden Alf Kiettelsson
1653	Hovköpman Claude Roquette Hägerstierna
1670	Generalmajor, Friherre Tomas von der Noth
1685	Friherrinnan Maria Hägerstierna
1741	Ätten Koskull
1742	Superkagör, handelsagent Henric König
1764	Kronan
1790	Frälseinspektör Eric Lundgren
1803	Charge de Affair, kammarjunkare Carl Gustaf König
1807	Koffert/ ^d kaptän Jöns Lorentzon
1820	Magister Zackarias Österling
1840	Godsägare Johannes Österling
1853	Änkefru Christine Howing
1866	J W Kjeller
1867	Sjöman Rudolf Grundberg
1873	Gustav Torstensson
1875	Rudolf Westring
1876	Skräddarmästare Axel Lind
1887	Fröken Britta Lind
1899	Lantbrukare Olaus Andersson
1904	Lantbrukare Gustav Olsson
1952	Lantbrukare Gunnar Olsson Fru Signe Högberg
1967	Bygge & Bo i Göteborg AB
1967	Byggnads AB Ilvén & Källkvist
1974	Platzer & Bygg AB (fusion med Ilvén & Källkvist)
1978	Företagsekonom Göran Richert

medeltida ägare har inte medtagits i denna förteckning

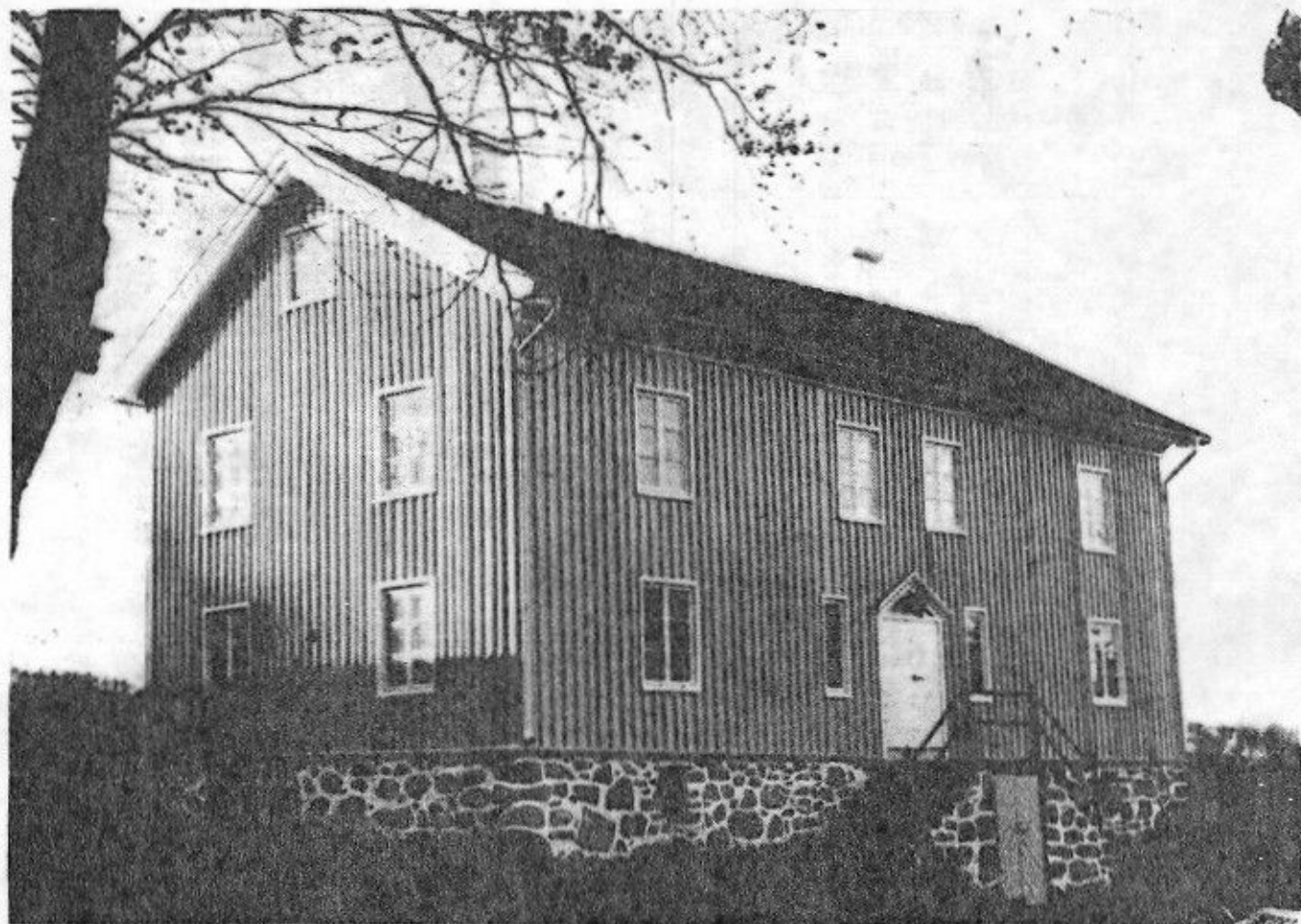

Wea samma år som fråga om byggnadsminnesförklaring
väcktes, d v s 1977. Foto:L. Lbg

Wea under restaureringen 1979. Den grå färgen har
ännu inte påmålat. Foto:L.Lbg

På bilden framträder de s k partrapporna, som utgör en
ren barockföreteelse. Räcket av gjutet järn är däremot
gustavianskt och dekorerat med tidstypiska pinjekottar
(1775-1790)

Wea efter restaureringen 1979. Foto:L.Lbg

Wea och dess flygelbyggnader har ingående fotografiskt dokumenterats den 30 mars 1979 av Lars Nellde. För byggnadsminnen och tilltänkta sådana är dokumentationen av stor betydelse. Länsstyrelsen har därför 1979 låtit inventera och dokumentera över tiotalet byggnader av byggnadsminneskaraktär inför eventuell byggnadsminnesförklaring. Det gäller även fyra redan existerande byggnadsminnen i länet: Åkrabergs ladugård, Värö socken, Kirsten Munks hus, Halmstad, Broktorpsgården, Halmstad samt Vallens slott, Våxtorps socken.

EKENAS 5. 16

"WEA" Kaplensgård

Planritning 1977-12-30

Kakelugnen från 1700-talet i bottenvåningen på Wea.
Den är bl a prydd med barockstjärnor. Foto:L.Lbg 1979

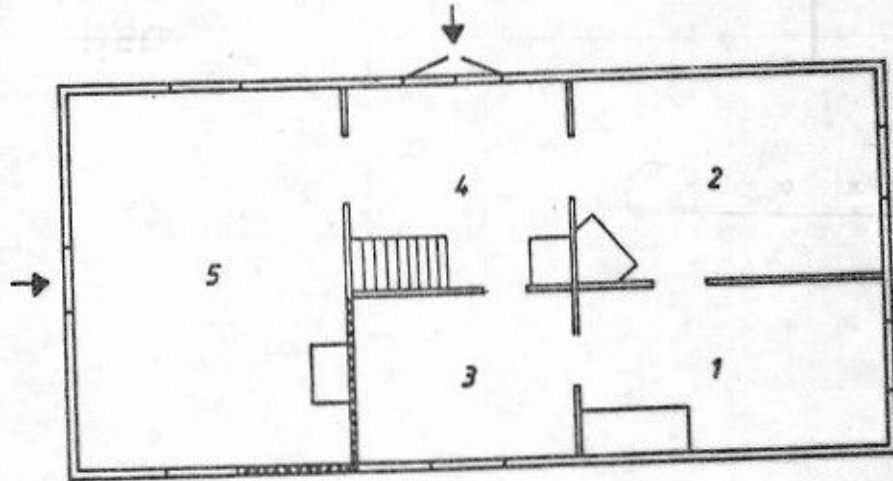
"Magasin"

Sjunde ritningar av ...

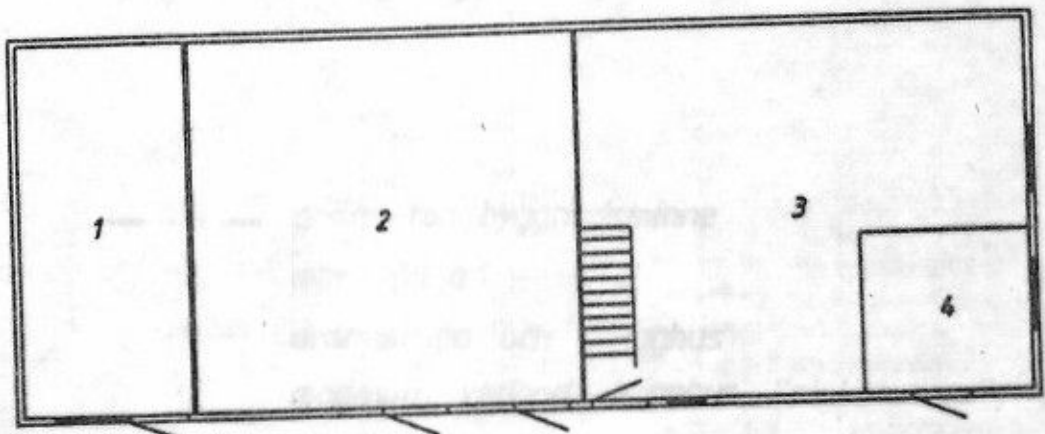
1977-12-30

EKENÄS 5:18
 "WEA" Kaptensgård

Planritning 1977-12-30
 Skala 1:100

"Drängstuga"

"Magasin"

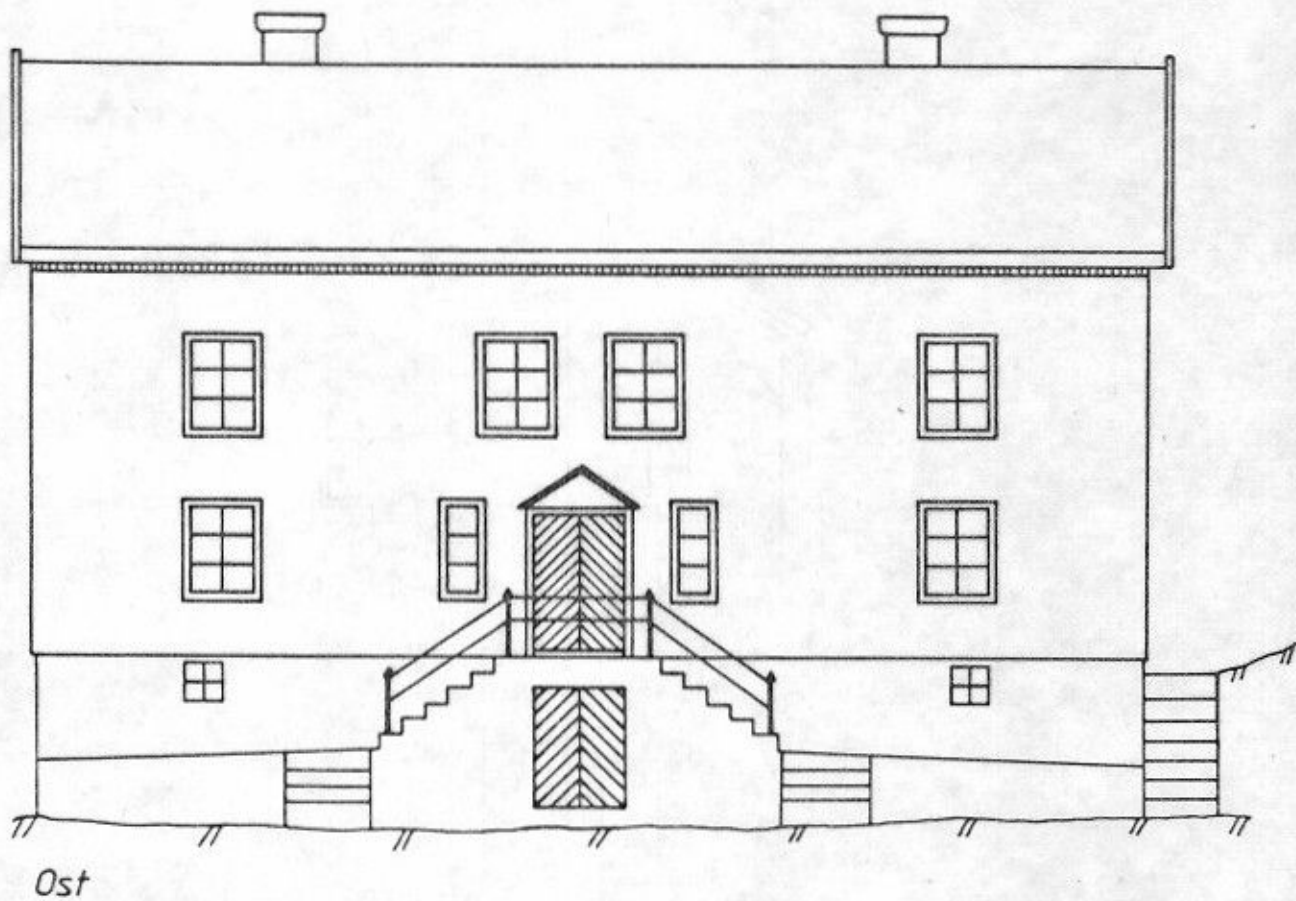
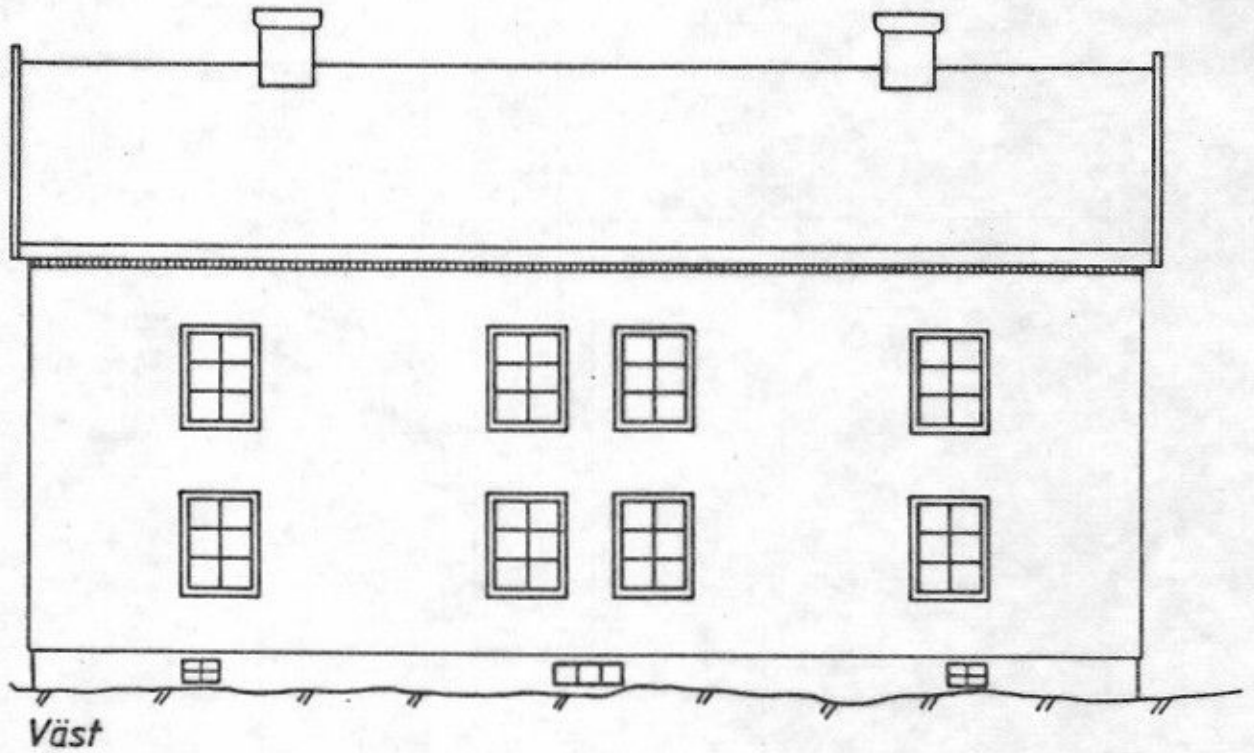
Övriga ritningar av byggnaderna på Wea förvaras på länsstyrelsen.

EKENÄS 5:18

"WEA" Kaptensgård

Fasadutformning efter restaurering 1979

Skala 1:100

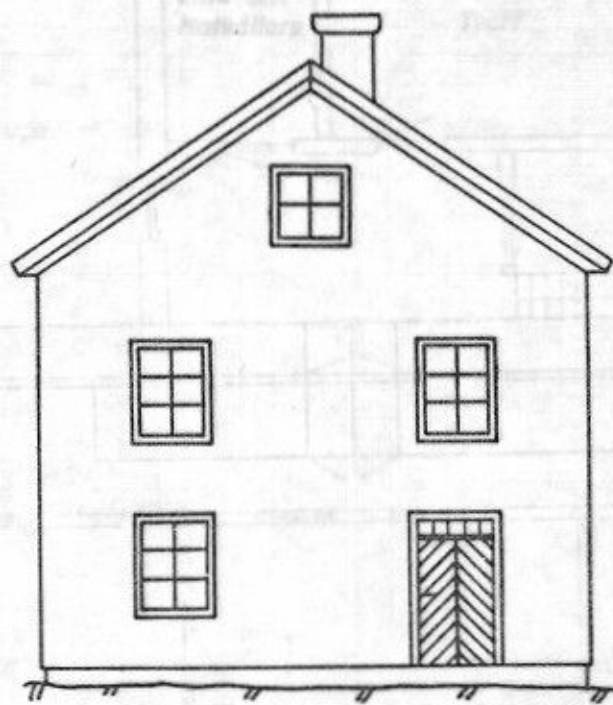

EKENÄS 5:18

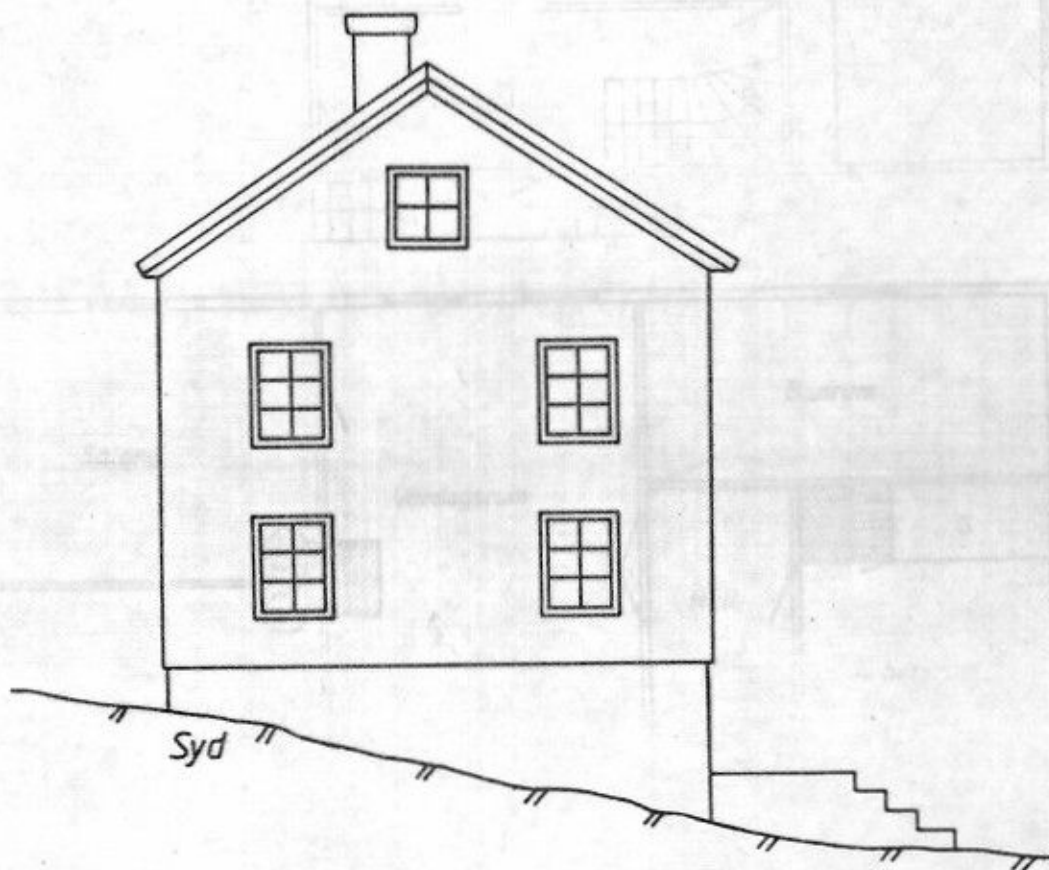
"WEA" Kaptensgård

Fasadutförning efter restaurering 1979

Skala 1:100

Nord

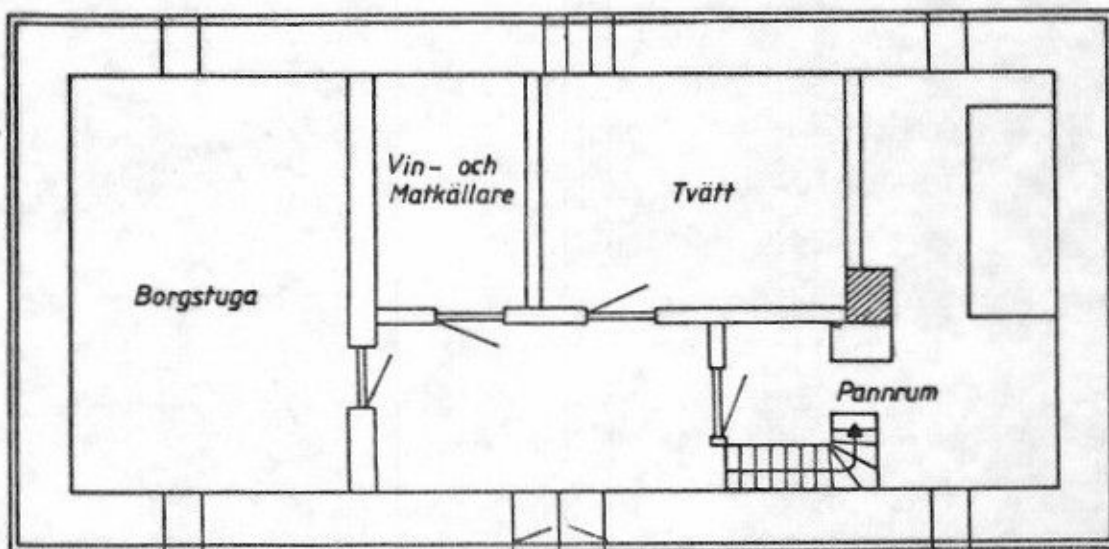
Syd

EKENAS 5:18

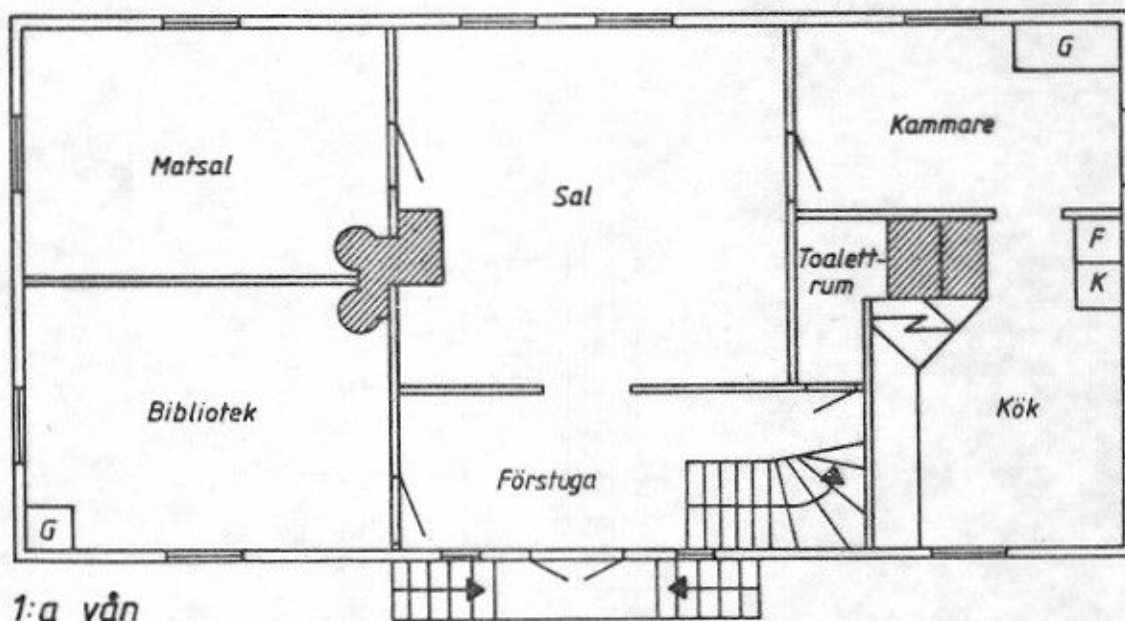
"WEA" Kaptensgård

Planritning efter restaurering 1979

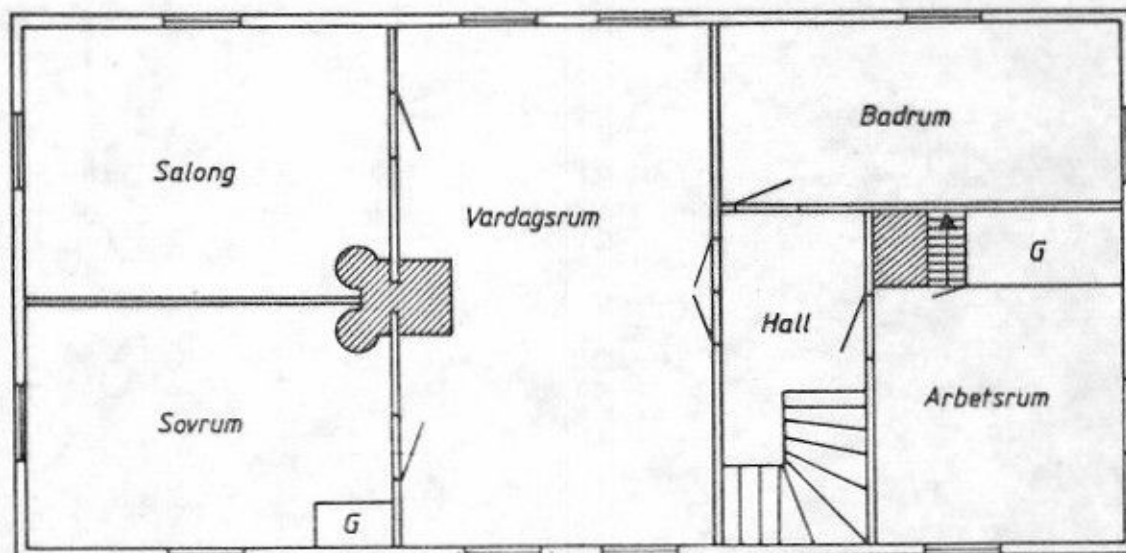
Skala 1:100

Källare

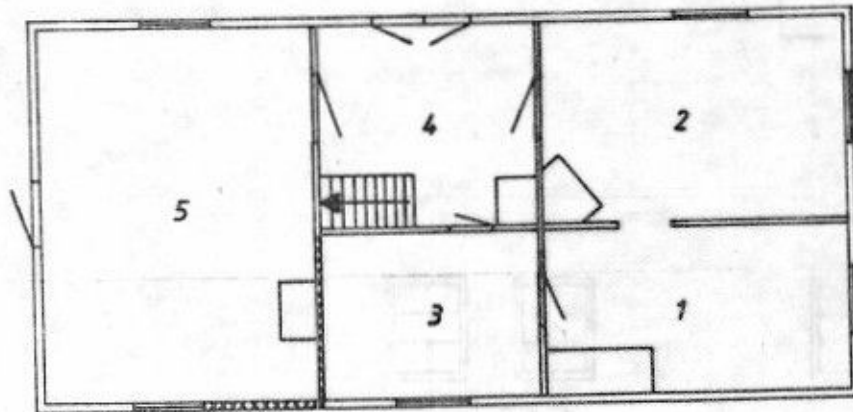
1:a vån

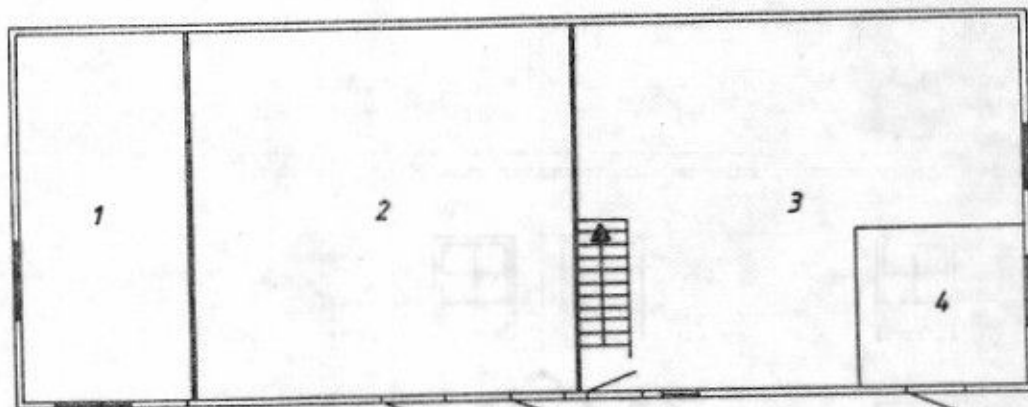
2:a vån

EKENÄS 5:18
"WEA" Kaptensgård

Planritning: 1977-12-30
Skala 1:100

"Drängstuga"

"Magasin"